

Reforma bibliotečke legislative u Bosni i Hercegovini : uvodna razmatranja

**

Reform of library legislative in Bosnia and Herzegovina : preliminary consideration

Vasvija Kapo

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

vasvija@nub.ba

Sažetak: U članku se govori o potrebi donošenja nove bibliotečke legislative budući da se trenutna ne poštuje, neaktuelna je, zahtijeva usaglašenost sa međunarodnim dokumentima kao i inkorporiranost najboljih do sada primijenjenih rješenja iz prakse zemalja u okruženju, uvažavajući specifičnosti našeg društva, a sve u svrhu davanja na značaju bibliotečko-informacijske djelatnosti kao djelatnosti od posebnog društvenog interesa koja je temelj izgradnje civiliziranog društva, zasnovanog na znanju kojem teži i Europska Unija. S obzirom da je to izuzetno važan i zahtjevan proces, u članku su naznačene tek osnovne smjernice koje se moraju uzeti u obzir prilikom izrade i donošenja pomenute legislative.

Ključne riječi: institucionalna kultura, značaj biblioteka, reforma bibliotečke legislative, međunarodni dokumenti, Smjernice Vijeća Evrope, konvencije

Abstract

This paper is about a need for promoting of new library legislative, because that currently legislative isn't obeyed and it's unactual, demanded adjustment of international documents as incorporation of the best applied solution from practical implementation of the countries in surroundings, considering the specificity of our society and everything with the aim of appreciating of library-information services with specific interest on the state level which is a foundation of civilised society based on knowledge which is aspired by European Union. In view of that 's very important and demanding process, only the main guidelines are denoted in this paper which must be considered during the drafting of mentioned legislation and enacting it.

Key words: institutional culture, importance of libraries, reform of library legislative, international documents, guidelines of the Council of European Council, conventions

Institucionalna kultura u Bosni i Hercegovini nalazi se na marginama bosanskohercegovačkog društva, grubo je zanemarena i prepuštena samoj sebi, a

na žalost u tu kategoriju spada i bibliotečko-informacijska djelatnost i struka bez obzira na činjenicu da se i u samom krovnom zakonu jasno kaže da je...“Bibliotečka djelatnost, djelatnost od posebnog društvenog interesa“¹.

Ono što je evidentno jeste da živimo u izuzetno kompliciranom i složeno uređenom društvu i da se postojeća legislativa u ovoj oblasti ne poštuje i u potpunosti je neadekvatna i neusaglašena sa međunarodnim dokumentima u ovoj oblasti, što sve upućuje na prijeko potrebnu reformu bibliotečke legislative, koja će se rukovoditi usaglašenošću sa relevantnim međunarodnim dokumentima i preporukama meritornih strukovnih asocijacija.

Da bismo započeli taj veoma složeni proces, potrebna je i podrška društva odnosno nadležnih institucija u državi, ali prije svega razumijevanje značaja i uloge ove oblasti na sveukupni razvoj društva i njegov napredak, što će biti početni korak ka stvaranju nove bibliotečke legislative.

Početni korak odnosno sadržaj te legislative ima svoje uporište i legitimitet u temeljnim međunarodnim dokumentima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala i koji imaju prioritet u odnosu na domaće zakonodavstvo, tj. moraju biti usklađeni sa međunarodnim zakonodavstvom.

Općom deklaracijom UN-a o ljudskim pravima iz 1948. godine u članu 19. se kaže da „Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo uključuje pravo na slobodu mišljenja, bez tuđeg ometanja, te pravo traženja, primanja i širenja informacija i ideja bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice“.²

Također, na to upućuje i Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama koju su potpisale države članice Vijeća Evrope 1950. godine, a koja je stupila na snagu 1953. godine.

U članu 10. navedene Konvencije se kaže: „Svako ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo uključuje slobodu mišljenja, te primanja i i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice...“.³

1 Zakon o bibliotečkoj djelatnosti, Službeni list RBiH br.37/95

2 Opća deklaracija o ljudskim pravima, usvojena na Generalnoj skupštini Ujedinjenih naroda 10. decembra 1948, Rezolucijom217/III

3 Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama je pravni akt Vijeća/Savjeta Evrope, donesena u Rimu, 04.11.1950. godine a stupila na snagu 03.09.1953. godine

Ovo pravo zagaranovano je i Anexom IV Daytonskog mirovnog sporazuma tj. Ustavom Bosne i Hercegovine, kao pravo na slobodu misli i slobodu izražavanja.

Dakle, osnovni cilj te reforme bio bi donošenje legislative kojoj je osnovni cilj stvaranje uslova za ostvarivanje slobode, prava građana u domeni kulture, a to je najprije sloboda izražavanja, a onda razvoj bibliotečko-informacijskog sistema u skladu sa zahtjevima i kontinuiranim praćenjem savremenih tokova i dostignuća u struci što sveukupno vodi ka napredovanju i modernizaciji društva.

Kako je pravo na slobodu izražavanja, odnosno pravo na informaciju i cjeloživotno učenje pravo zagaranovano Ustavom i međunarodnim dokumentima posebno bi trebalo istaći značaj nositelja tog procesa, tj. biblioteka koje potpomažu proces demokratizacije, pristupačne su svima, bez obzira na dob, rasu, spol, društveni status isl., opet s posebnim osvrtom na relevantne međunarodne dokumente koji je donijelo Vijeće/Savjet Evrope, a koje je ratifikovala BiH, a to su Smjernice Vijeća Evrope-Eblida o knjižnom zakonodavstvu i politici Evrope i radne smjernice Vijeća Evrope za zakonodavne mjere politike u razvoju knjige i elektronskom izdavaštvu, koje upućuju na slobodan pristup informacijama, odnosno da se biblioteke osnivaju za dobrobit svojih korisnika, zatim mjesto biblioteka u nacionalnoj knjižnoj i informacijskoj politici tačnije rečeno da „Biblioteke čine neophodnu i nezamjenjivu komponentu kulturne, obrazovne i informacijske infrastrukture jednog društva“.⁴

Evropski parlament je 1998. godine donio Izvještaj o ulozi biblioteka u savremenom društvu, u kojem se jasno ukazuje na neophodnost stvaranja aktivnog građanstva koje će aktivno sudjelovati u rješavanju pitanja od općeg društvenog interesa.

U skladu sa rješenjima zemalja u okruženju koje su svoju bibliotečku legislativu uskladile sa regulativama Europske Unije i Smjernicama Vijeća Evrope, svakako bi i naše društvo trebalo preuzeti neka od tih rješenja, naravno ne u potpunosti, s obzirom na specifičnosti našeg društvenog uređenja.

Nova bibliotečka legislativa trebala bi posebno obuhvatiti značaj bibliotečko-informacione djelatnosti kao djelatnosti od posebnog društvenog interesa, uslove za njeno efikasno funkcionisanje, prava i slobode korisnika, organizaciju, način stabilnog finansiranja biblioteke u skladu sa evropskim i svjetskim standardima, dakle iz javnih sredstava, odnosno budžeta, bibliotečko-informacioni sistem, značaj i položaj Nacionalne i univerzitetske biblioteke, kao centralne, matične biblioteke, rad i djelovanje Bibliotečkog savjeta, zatim pitanja koja zahtijeva obrazovni proces po principima Bolonjske deklaracije koja teži

ka fleksibilnom i interdisciplinarnom pristupu učenju i razmjeni informacija, posebne Zakone o staroj i rijetkoj građi i njihovoj zaštiti, Zakon o obaveznom primjerku kako bi se posebno dao značaj i zaštita vlastite kulturne baštine, te proces digitalizacije građe u skladu sa zahtjevima kojima teži Evropska Unija u stvaranju tzv. „eEurope“ (informatičko društvo za sve).

Na kraju, treba zaključiti da je krajnje vrijeme da se shvati značaj biblioteka za razvoj društva u cjelini, i to ne kao mjesta, u njihovom fizičkom poimanju već kao proces, kao jedna savremena i dinamična djelatnost s razvojem nauke i tehnologije, koja je u stalnom razvoju, kojoj nije primarna samo knjiga u njenom fizičkom obliku, već i u digitalnom, elektronskom, jer tome teži Evropa, podjednakom stvaranju društva kapitala i društva znanja (projekat „eEurope“). Kroz takav moderan i savremen pristup će svaka država svoju vlastitu kulturu učiniti dostupnom i drugim nacijama i kulturama i tek tada uistinu biti dio te Evrope ravnopravno i u punom smislu.

Literatura:

Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama iz 1950. godine, a stupila na snagu 1953.godine

Opća deklaracija o ljudskim pravima, usvojena na Generalnoj skupštini Ujedinjenih naroda 10. decembra 1948, Rezolucijom 217/III. Dostupno na: <http://www.ffzg.unizg.hr/hre-edc/Deklaracijaljp.pdf>

Smjernice Vijeća Evrope - Eblida o knjižnom zakonodavstvu i politici u Evropi, 2000.

Zakon o bibliotečkoj djelatnosti. // Službeni list RBiH br. 37 (1995).

Vasvija Kapo diplomirala je 2008. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Od avgusta 2009. zaposlenica je Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH (NUB BiH). Trenutno obavlja poslove radnog mjesta sekretara Nacionane i univerzitetske biblioteke BiH i student je postdiplomskog studija na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na međunarodno-pravnom smjeru.

Vasvija Kapo graduated at Faculty of Law of University of Sarajevo in 2008. Since August, 2009 he has been the employee of National and University Library of Bosnia and Herzegovina (NULB&H). Now, she is a secretary of National and University Library of B&H and she attends postgraduate studies from the international law at Faculty of Law of University of Sarajevo

4 Smjernice Vijeća Evrope- Eblida, 2000.